

Opracowanie: **ALICJA SURMA**

ZAKON TEMPLARIUSZY

*Materiał umieszczony w Kronice „[Szkoły Aktywnego Seniora-S@S](#)”
Kraków, 2015 rok.*

Dramatyczna historia Zakonu Templariuszy kryje dotychczas wiele niewyjaśnionych tajemnic średniowiecza i współcześnie wywołuje liczne kontrowersje.

POWOLANIE ZAKONU

Zakon templariuszy jako duchowny zakon rycerski zwany też Braciami Świątyni Salomona (łac. „templari” – „świątynni”) lub Biednymi Rycerzami Chrystusa, założyli w Jerozolimie w dobie krucjat rycerze francuscy z Szampanii – Hugo de Payens z sześcioma towarzyszami w 1119 roku. Zadaniem templariuszy było zapewnienie bezpieczeństwa pielgrzymom udającym się do Ziemi Świętej oraz walką z muzułmanami (islamem).

INSYGNIA

Papież nadał templariuszom godło czerwonego, ośmiokątnego krzyża, symbolu męczeństwa, umieszczonego na stroju braci, na lewym ramieniu białego płaszcza, co powodowało, że nazywani byli również Rycerzami Czerwonego Krzyża.

Pieczczę przedstawiała dwóch uzbrojonych rycerzy dosiadających jednego wierzchowca i opatrzona była napisem: „Pieczęć Wojowników Chrystusa”; symbolizowała pokorę i posłuszeństwo.

Flaga podzielona była na dwie części, czarną i białą, symbolizujące wojnę i pokój. Później wyglądała jak szachownica, a po pewnym czasie dano krzyż templariuszy.

OBOWIĄZUJĄCE ZASADY

Na czele zakonu stał Wielki Mistrz, brat po ślubach zakonnych, wybierany przez Kolegium. Członkowie zakonu dzielili się na:

1. braci rycerzy
2. braci służebnych (serwientów)
3. kapelanów
4. służby i rzemieślników.

Z bronią w ręku musieli walczyć wszyscy bracia i serwienci. Każdy rycerz-zakonnik mógł posiadać 3 wierzchowce, a czwartego dosiadał jego giermek. Zbroja rycerza składała się z hełmu, kłoczugi oraz żelaznych nogawic, uzbrojenie zaś z miecza, tarczy, kopii, młota tureckiego i puginału. Serwienci byli uzbrojeni gorzej od rycerzy i na ogół walczyli pieszo, choć posiadali konia.

Podstawową jednostką taktyczną był hufiec składający się z rycerzy i ich giermków. U boku templariuszy walczyli turkpole – lekka jazda syryjska.

Oddziałami w marszu i w boju dowodził marszałek, którego chronił 10 rycerzy. Nikt nie mógł opuścić pola walki, dopóki widoczny był czarno-biały sztandar marszałka.

Głośne czyny wojenne, a szczególnie ich dokonania w walkach z Saracenami, przyniosły templariuszom wielką sławę i sprawiły, że byli uważani za wcielenie cnót rycerskich, co zachęcało młodych szlachciców do wstępowania w ich szeregi. Rycerze świeccy i żonaci mogli służyć w zakonie tylko przez określony czas, po którym wracali do dawnych zajęć. Oni jednak nie mogli nosić białych habitów, lecz podobnie jak służba brązowe i czarne.

MILITARNO-RELIGIJNY CHARAKTER ZAKONU

Zakon zaczął otrzymywać bogate nadania i pieniądze, stając się jedną z najpotężniejszych organizacji w Europie. Chroniony był majestatem papieża, korzystał z nadanych przywilejów, dysponował potężnymi finansami, posiadał charakter ponadpaństwowy i ponadnarodowy. W 1128 roku templariusze otrzymali pierwsze nadania z rąk królowej Portugalii Teresy zamek w Soure nad Mondego, strzegący południowej granicy królestwa przed Maurami. Liczne nadania sprawiły, że posiadali warunki do utworzenia własnego państwa. Posiadali w Europie 13 prowincji, na czele których stał mistrz, min.: Anglię ze Szkocją i Irlandią, Flandrię, Akwitanie, Apulię, Francję, Portugalię, Katalonię,

Do Polski dotarli około 1155 roku. Pierwsze nadania zawdzięczali Henrykowi Brodatemu, który nadał im majątki w okolicy Oławy i Leśnicy. Książę sandomierski nadał im Opatów i 16 wsi, Bolesław Wstydlawy – Łuków. W 1257 roku templariusze stawili czoła nawałce tatarskiej pod Legnicą. Militarna działalność templariuszy związana była ze wznoszeniem twierdz, fortec, czasami również na terenie miast powierzonych ich obronie.

W bitwach przypominających krwawe rzezie siali przerażenie i zarazem podziw nacierając miążdżącą siłą ciężkozbrojnej konnicy.

IMPERATYW IDEOWY

Rycerze Czerwonego Krzyża w aureoli niekwestionowanego męstwa gotowi byli oddać życie dla wzniosłych ideałów religijnych. Z największą powagą templariusze odnosili się do składanego ślubu bezwzględного posłuszeństwa, którego efektem był niezwyklej poziom dyscypliny zakonnej i bojowej. Schwytyany do niewoli przez sułtana Saladyna w 1179 roku rycerz miał stwierdzić „templariusz może tylko zwyciężyć albo umrzeć, a jako okup może ofiarować jedynie swój pas i sztylet”.

UNIWERSALNOŚĆ DZIAŁAŃ

Owiani nimbem legendarnego męstwa rycerze zdołali zgromadzić niezmierzone dobra, rozprzestrzeniające się od Portugalii, przez terytorium Polski, Anglii i Szkocji, aż po Półwysep Apeniński i Grecję. W samej Francji posiadali około 9 tys. komandorii obfitujących w liczne wsie, miasta, zamki, dysponowali własną flotą i portami, min. słynny Henryk Żeglarz z Portugalii, mentor odkrywców, był mistrzem templariuszy. Zakonnicy stali się pionierami bankowości, prekursorami w stosowaniu czeków podróżnych, weksli, listów zastawnych i zastawów hipotecznych; ich siedziby w Paryżu i w Londynie stanowiły centra finansowe Europy. Nielicznym templariuszom, zaliczanym do tak zwanego Bractwa udało się zaznajomić z częścią wiedzy judaizmu i świata arabskiego, niedostępnej w średniowiecznej Europie. Posługiwali się matematyką, cyframi arabskimi, tajnymi szyframi, w nawigacji korzystali z kompasu, przyczynili się do rozwoju

architektury i budownictwa. Jeszcze przed upadkiem Królestwa Jerozolimskiego zakon był nie tylko organizacją bojową, ale także w dużej mierze bankiem Europy.

INKWIZYCJA

Po utracie Ałki w 1291 wielki mistrz Jakub de Moley czynił starania, by do Ziemi Świętej ruszyła nowa krucjata, przeniósł się na Cypr a następnie do Francji. Potęga finansowa, przywileje, wpływy i zeświecczenie rycerzy, zwłaszcza po utracie Ziemi Świętej, budziły powszechną niechęć, a nawet nienawiść innych zakonów.

Król Francji Filip IV Piękny i król Anglii Edward II zainicjowali spisek, chcąc pozbyć się długów zaciągniętych u templariuszy poprzez konfiskatę majątków zakonu. 13 X 1307 roku (w feralny piątek) do bram Komandorii załomotali zbrojni słudzy Filipa IV, by z rozkazu króla pojmać braci, uwięzić, poddać śledztwu i inkwizycyjnym torturom. Zarzucono templariuszom herezję, czary, świętokradztwo, opluwanie krzyża, innowierstwo, rozpustę, spiskowanie z Saracenami, sodomie. Argumentem wykorzystanym przeciwko rycerzom była pieczęć, wskazująca rzekomo na sodomie.

Po pięcioletnim procesie decyzją XV soboru powszechnego (1311-1312) w Vienne, zakon rozwiązano w roku 1312 a wielkiego mistrza Jakuba de Moleya i 54 rycerzy spalono na stosie wyrokiem Inkwizycji, mimo że papież Klemens V uniewinnił ich od zarzutów o herezję. Przed śmiercią wielki mistrz rzucił kłatwę na królów Francji.

Majątek templariuszy, teoretycznie dziedziczony przez joannitów (Zakon Maltański) w znacznej mierze został zagrabiony przez Filipa IV i Edwarda II.

Przed rozwiązaniem Zakon Templariuszy liczył 4500 członków, z czego 2000 przebywało we Francji a 2500 poza nią. Zakon stanowił pierwszą wielonarodową armię militarną i był unikatowym zjawiskiem w strukturach chrześcijańskich. Meandry historii nie zatarty śladów istnienia zakonu, mimo, że minęło IX wieków.

PERGAMIN Z CHINON

Sensacyjnego odkrycia dotyczącego templariuszy dokonała włoską badaczką, prof. Barbara Frale. Natknęła się na źle skatalogowany dokument – oryginał papieskiego śledztwa prowadzonego w zamku w Chinon, gdzie byli przetrzymywani wielki mistrz i jego najbliżsi współpracownicy. Proces toczył się w 1308 roku w Poitiers we Francji, która była wówczas siedzibą papieża. Z dokumentu wynika, że templariusze nie byli heretykami (brak sprzeczności z doktryną kościoła), chociaż dopuszczali się różnych nadużyć w zakonie. Watykan udostępnił dokumenty 25 X 2007 stwierdzając: „Nasza rola ogranicza się do badań historycznych”.

LITERATURA

Słownik języka polskiego, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2003

W. Kopaliński, Słownik mitów i tradycji kultury, PIW, Warszawa 1987

R. Bolczyk, Templariusze – fenomen z mroków średniowiecza, Wydawnictwo Ermat Press, Częstochowa 2013.

www.templariusze.com.pl